

## Преглед финансирања и финансијских обавеза емитера у медијским законима Србије и земаља у окружењу

### СРБИЈА

По Закону о радиодифузији Републике Србије, члан 41. одређује да дозволу за емитовање може да добије само "домаће физичко или правно лице". Домаћа компанија у којој су оснивачи страна правна или физичка лица из земаља у којима је немогуће или унутрашњим правним прописима није дозвољено утврдити порекло капитала не могу учествовати у конкурс за доделу дозволе за емитовање програма. Дозвољено је максимално 49% учешћа страног капитала у укупном капиталу компаније која учествује на конкурс за доделу дозволе за емитовање програма., "осим ако међународним уговором који је СР Југославија(?) ратификовала није друкчије предвиђено."

Члан 52. прописује обавезну документацију коју је потенцијални емитер дужан да поднесе уз пружаву на конкурс. Став 5 прописује пројекцију планираних годишњих прихода и расхода (са њиховом спецификацијом) и податке о финансијском потенцијалу подносиоца пријаве, а за емитере који у време подношења пријаве емитују програм и финансијски извештај са билансима стања за последњу пословну годину.

У члану 61. један од разлога за престанак важења дозволе за емитовање пре истека времена на који је издата је и (став 10) "...ако се као један од оснивача емитера, после издавања дозволе појави страном правно лице коме није дозвољено или није могуће утврдити порекло оснивачког капитала."

Чланови 80-84. баве се изворима финансија јавних радиодифузних сервиса, ТВ и радио претплатом и сл.

Члан 95. описује радио и ТВ станице цивилног сектора. Средства за рад ови емитери могу обезбеђивати из донација, прилога грађана, спонзорства и других прилога у складу са законом којим се уређује деловање удружења грађана и невладиних организација. Ако у току рада радио или телевизија цивилног сектора емитује програм или користи спонзорство или рекламу супротно одредбама овог закона, одузеће јој се дозвола пре рока и платиће ретроактивно накнаду за емитовање програма (емитери цивилног сектора ослобођени су плаћања ове накнаде).

Делови Закона који обрађују недозвољену медијску концентрацију, рекламе и спонзорства на посредан и уопштен начин дотичу и тематику финансирања емитера.

Закон прописује да висине накнада емитовање програма и коришћење радиофреквенција одређују Агенција за радиодифузију и Влада, не прецизирајући тачне износе. Новчане казне за прекршаје су прецизиране Законом.

Члан 66. ставови од 5. до 7. утврђују да висину накнаде за емитовање програма утврђује Агенција, (на чији рачун се уплаћује) уз сагласност Владе, а да се накнада за коришћење радиофреквенције (став 2.) утврђује посебним законом и уплаћује се регулаторном телу за телекомуникације .

Члан 113. став 1 прописује казне од 50.000 до 200.000 динара (645-2580 евра) за разне прекршаје укључујући (тачка 1) емитовање без дозволе.

### ХРВАТСКА

У Закону о електроничким медијима Хрватске, финансирање емитера се не помиње експлицитно осим посредно у поглављу о непрофитним телевизијским програмима где се одређује да се добит од њихове делатности сме искористити само за унапређење властите делатности и да плате запослених у непрофитним радио или ТВ станицама не могу прелазити висину плата запослених у другим јавним установама републике. Такође им се ограничава могућност емитовања рекламних порука на 3 минута у једном сату.

Одредбе закона које се посредно односе на финансирање емитера су исцрпна упутства и ограничења за емитовање реклама и начина спонзорства емисија, као основних извора прихода комерцијалних емитера. Иначе закон Хрватске не дели емитере на комерцијалне и јавне сервисе, све одредбе законе важе генерално за све емитере.

Тачна сума накнада за концесију није прецизирана Законом (већ је утврђује Вијеће за Ел. медије), али су утврђене суме које су емитери дужни да плате у случају пословања супротног Законом.

У члану 62. овог закона прецизирају се услови конкурса за доделу концесија (термин који се користи у закону), па се у ставу 6. где се набраја шта одлука о концесији мора садржавати, помиње ниво и подручје концесије и висина и начин плаћања, али се законом не одређује тачан новчани износ. У члану 64. прецизира се да висину и начин плаћања концесије одређује веће (као и висину и начин плаћања накнада за учешће на конкурс).

Члан 70. у ставу 1. предвиђа новчану казну од 1 милион куна уз привремено одузимање опреме за правна лица за низ прекршаја (24) који се прецизно набрајају, а први се односи управо на неовлашћено емитовање програма без дозвола: "ако обавља програм а није као накладник уписан у судски регистар или не удовољава другим увјетима закона." У ставу 2. за исте прекршаје предвиђена је истовремено и казна од 100.000 куна за одговорну особу "у правном лицу које крши прописе". Члан 71. предвиђа новчане казне од 100.000 куна (13.800 евра) за правна и 20.000 куна (2616 евра) за одговорна лица за низ мањих прекршаја.

Посебан Закон о Хрватској радиотелевизији набраја изворе и начине финансирања од члана 53. па надаље.

Основни извор су приходи од ТВ претплате. Сваки власник ТВ пријемника у Хрватској дужан је да плаћа претплату у висини 1,5 % просечног нето личног дохотка у овој републици. Комплетном сумом ТВ претплата располаже ХРТ осим 3% које је дужан да уплати на рачун "фонда за потицање плурализма у медијима".

Остали извори прихода су . производња и/или објављивање пропагандних порука, производња и продаја аудиовизуелних програма (емисија, серија филмова и осталог), других програмских сервиса (веб страница, телетекстова и сл.), производња и продаја носача звука и слике, организовање концерата и других приредби и сл. У случају остваривања добити, та добит се може утрошити искључиво за унапређење делатности "у складу са законом и статутом ХРТ".

## ЦРНА ГОРА

У Закону о радиодифузији прописан је начин расподеле новца од ТВ претплате и накнаде за пријемник у колима које се расподељују: 75% републичким јавним радиодифузним сервисима (РТВ ЦГ), по 10% фондовима Агенције за помоћ локалним јавним РД сервисима и комерцијалним станицама и 5% Агенцији за радиодифузију. Расподелу новца из фондова за помоћ јавним сервисима и комерцијалним станицама Агенцијом (требало би по закону да) врши сваких 6 месеци на основу јавног конкурса.

Додатан приход јавним радиодифузним сервисима је и приход из буџета републике или локалне самоуправе за програмске садржаје који су значајни за развој науке и образовања, развој културе, информисање особа са оштећеним слухом и информисање на језицима националних мањина. Закон дозвољава да уколико средства из претходних извора нису довољна за функционисање јавних сервиса, недостајући новац може да се определи из буџета републике или локалних самоуправа уколико до губитка није дошло нерационалним и ненаменским трошењем новца.

Закон допушта странцима оснивање комерцијалне станице, без ограничења док забрањује учешће у власништву јавних сервиса. Члан 38. прописује које податке треба потенцијални емитер да приложи Савету на конкурс за доделу фреквенција, па у ставу 5 налаже и податке о власницима капитала и начину финансирања.

Овај закон предвиђа издвајање емисионе технике и предајника из састава некада државне телевизије и оснивање засебне организације РАДИОДИФУЗНОГ ЦЕНТРА за чије финансирање предвиђа средства од: пружања услуга преноса и емитовања РД

сигнала, давања у закуп примарне мреже кабловским дистрибутивним системима, давање у закуп инфраструктуре "субјектима у складу са законом", и пружање стручних услуга.

Новчане обавезе емитера (тачне сума накнада за дозволе) нису прецизиране Законом, већ Закон ОБАВЕЗУЈЕ Агенцију да донесе Правилник о накнадама и да приликом расписивања конкурса за доделу фреквенција прецизира тачне суме. Тачни новчани износи казни за разне прекршаје прецизирани су (описно) овим Законом.

Члан 21. овог Закона набраја задатке Савета РД Агенције па у ставу 1. тачка 7 прецизира да Савет доноси правилник о висини, начину утврђивања и плаћања накнада за дозволе за пренос и емитовање радиодифузних сигнала и за изградњу и коришћење дистрибуционих система, а у тачки 9 да доноси ближа правила о санкцијама за емитере који не поступају по Закону. И у члану 31. где се набраја шта дозвола за емитовање садржи, помиње се и висина накнаде за емитовање. У члану 37. где се набраја шта конкурс за доделу дозвола за емитовање садржи, у ставу 3. тачка 5 помиње се износ накнада, што имплицира да ће се тачна сума прецизирати приликом расписивања конкурса. Чланови од 47. до 52. предвиђају постојање новчаних и казни одузимања дозволе, без прецизирања износа и без експлицитног навођења случаја емитовања без дозвола. Чланови 53 до 55. набрајају новчане обавезе емитера, поново без навођења износа.

Међутим, члан 117. предвиђа новчане казне у износу од двадесетоструке до педесетоструке минималне зараде у Републици за низ прекршаја, између осталих (став 1. тачка 2) за правна лица која емитују програм без дозвола.

Члан 125. прецизира да су правна лица која у моменту доношења Закона емитују без дозвола дужни да у року од 3 месеца од конституисања Савета престану са емитовањем програма, што не искључује право учествовања на конкурс за доделу дозвола за емитовање.

Закон о РТЦГ понавља начине финансирања који су већ експлицирани у Закону о Радиодифузији, а у вези односа са РДЦ појашњава да се буџетом републике обезбеђују средства за плаћање услуга преноса и емитовања програма што се потврђује сваке године уговором између РДЦ и органа управе надлежног за јавно информисање, у име Владе ЦГ у року ид 30 дана од дана доношења Закона о буџету ЦГ за одређену годину. У случају немогућности постизања сагласности око одредби овог уговора између Владе и РДЦ привремену одлуку доноси Агенција за радиодифузију.

## МАКЕДОНИЈА

Члан 70. македонског закона набраја да се електронски медији финансирају "извођењем сопствених активности", од донатора и "осталих извора". Наредни чланови прецизирају ко и колико плаћа ТВ претплату (у износу од 2,5% просечне месечне нето плате у Републици у протекла три месеца) . Износ претплате одређује Савет за радиодифузију на основу објављених статистичких података о кретању зарада.. Закон чак прецизира и да се претплата наплаћује преко рачуна за утрошену електричну енергију, а предвиђа и таксу за пријемнике у колима.

Сума наплаћених претплата распоређује се на следећи начин (члан 77): 61% на јавне сервисе за креирање и емитовање програма од интереса за земљу, 16,5% за изградњу, одржавање и коришћење базичне радиодифузне мреже, 7,5% за опремање јавног радиодифузног сервиса Македоније, 5% за локалне јавне сервисе, 10% за креирање и извођење програма од општег интереса на комерцијалним станицама или независним продукцијама.

Члан 79. наводи да се јавни сервис и на републичком и на локалном нивоу финансирају из посебног фонда у буџету републике или локалне самоуправе "као и из осталих извора одређених законом.."

Члан 80. наводи да се финансирање комерцијалних медијских компанија базира на комерцијалном програму и економско пропагандним порукама, из фондова на основу

споразума са корисницима услуга компанија "као и из осталих извора одређених законом.". Следећи члан допушта компанијама и добит остварену сопственом аудио и визуелном продукцијом, организацијом концерата и других приредби и сл.

Македонски закон предвиђа две врсте емитера: републичке и локалне јавне сервисе и комерцијалне станице. Појединачним страним компанијама је дозвољено максимално 25% учешћа у власништву комерцијалних тв и радио станица, а у случају удруживања више страних компанија њихово максимално учешће у власништву станице не сме премашити 49% укупног капитала.

Закон не предвиђа тачан новчани износ накнада за концесије већ имплицира да је Агенција дужна да их прецизира приликом расписивања конкурса за доделу концесија, међутим износ казни за прекршаје прецизиран је овим Законом .

Члан 14. који описује шта мора да садржи јавни конкурс за доделу концесија у ставу 3. тачка 4 помиње висину и начине плаћања надокнада без прецизирања тачне суме.

Агенција формира висину накнаде према броју становника у сервисној зони, што је општеважећи принцип у свим земљама. Тако емитери са националном покривеношћу у Македонији плаћају накнаду у висини од 41.420 годишње, за подручје Скопља 9660 евра годишње а за Тетово (пример локалне покривености) 6210 евра годишње. Радио станице које покривају подручје Скопља плаћају накнаду у висини од 4830 евра годишње. 41% укупно наплаћене суме такси за концесије иде у буџет Владе а 59% Управи за телекомуникације.

Члан 85. који набраја прекршаје за који су предвиђене казне од 100.000 до 300.000 денара (1609-4827 евра) за правна лица, односно од 30.000 до 50.000 денара (483-805 евра) за одговорне особе (у правном лицу) у ставу 1 тачка 1 наводи емитовање без дозволе. Члан 86. за мање прекршаје предвиђа казне од 30.000 до 100.000 денара (483-1609 евра).

## БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

У члану 10. став 2 Закона о комуникацијама БиХ уопштено се помиње да ће приликом одлучивања о додели фреквенције Савет Агенције водити рачуна о економској моћи подносиоца захтева (као и његовом искуству и знању на пољу телекомуникација). Закон се даље не бави проблематиком финансирања .

Закон не прецизира тачне износе надокнада за концесије, већ горњу висину новчаних казни у случају прекршаја емитера.

У члану 37. који набраја дужности Агенције у тачки Ф) је утврђивање накнада за емитовање и коришћење система, без тачних износа.

У члану 46. став 2 наводи се да је у случају емитовања програма без дозволе Агенција дужна да предузме све кораке "у циљу обуставе таквог рада". У ставу 3. наводе се казнене мере, па се у тачки ц) предвиђа конкретан захтев за обуставу који се мора испоштовати у "оквиру задатог рока", а у тачки д) да новчани износ казне не сме бити виши од 150.000 КМ (77.419 евра), а у случају поновљеног прекршаја од 300.000 КМ (154838 евра).

## БУГАРСКА

У бугарском Закону о радију и телевизији (Radio and Television Act) предвиђено је постојање Фонда за радио и телевизију. Из тог фонда финансира се Бугарски национални радио и Бугарска национална телевизија, Савет за електронске медије, пројекти од националног значаја укључујући и нову технологију и значајни културни и образовни пројекти. Финансијски извори Фонда су месечна претплата, оснивачке и годишње накнаде за коришћење дозвола за емитовање програма, донације, легати и завештања и други извори.

Бугарски национални радио и Бугарска национална телевизија финансирају се из Фонда за радио и телевизију, помоћи из националног буџета, сопствених прихода од реклама и спонзорства, донација, легата и завештања и додатних прихода од активност везаних за радио и тв делатност.

Месечна ртв претплата износи 0,6 процента од минималне националне плате за грађане и 2,5 процента за фирме.

У Закону се не третира финансирање приватних емитера, с тим што је приликом конкурисања за дозволу за емитере потребно приложити документа која доказују порекло капитала и новца уназад три године, као и да не могу да конкуришу она предузећа која су била у банкруту или стечају пет година пре конкурисања за дозволу.

Закон не прописује износе накнада за емитовање, већ само казне за незаконито емитовање.

Члан 32. набраја овлашћења Савета међу којима су (тачка 1 став 9) одлуке о питањима везаним за издавање лиценци радио и ТВ оператерима, (тачка 14) расписивање јавног конкурса за доделу лиценци и (тачка 15) одлука о "победницима такмичења", тј. Добитницима лиценци. Чланови 105. и 116. објашњавају поступак издавања лиценци.

Члан 126. прописује новчане казне у распону од 2 милиона до 15 милиона лева (1.022.165-7.666.242 евра) за низ прекршаја укључујући и емитовање без дозволе.

## РУМУНИЈА

Румунски Аудиовизуелни закон (Audio visual Law) не садржи одредбе о финансирању мас медија, као што ни приликом конкурисања није потребно дати доказ о пореклу новца и капитала. Једино је наведено да се за добијање дозволе не могу јавити комерцијалне компаније у којима су они који поседују више од 10 посто капитала или имају више од 10 посто гласачких права правоснажно осуђивани.

Закон не прецизира износ већ обавезује Савет да утврди висину накнаде за лиценцу, али прецизира новчани износ казни за противзаконито пословање.

Члан 17. набраја овлашћења Савета Агенције па у ставу 1. тачка а) наводи утврђивање процедуре и критеријума за конкурс за доделу лиценци. Чланови од 50 до 62. садрже уобичајене одредбе о начину и условима добијања лиценце. Члан 62. предвиђа да ималац лиценце плаћа накнаду у висини коју одређује Савет, без прецизирања суме.

Члан 90. предвиђа новчане казне у износу од 50 милиона до 500 милиона леја (1257-12570 евра), за набројане прекршаје који се углавном односе на непоштовање ауторских права и неплаћање одатле проистеклих обавеза. За мање прекршаје набројане у члану 91. предвиђене су казне од 25 до 250 милиона леја.

Члан 96. предвиђа новчане казне од 1 до 30 милиона леја (25-750 евра) за емитовање програма без лиценце.

## СЛОВЕНИЈА

У словеначком Закону о масмедијима (Mass media Act) који обухвата писане и електронске медије постоји, када је о овим другима реч, подела на национални јавни сервис (Радиотелевизија Словеније), локалне, регионалне, студентске, непрофитне и специјалне (од посебног културног значаја) радио и тв станице. Једино што у Закону постоји, а тиче се располагања новцем у овим медијима, јесте да се профит студентских и непрофитних емитера мора, ако га има, утрошити на обављање активности које су у складу са њиховим оснивачким актима. Предвиђено је, такође, да се 3 процента прихода од накнаде за ртв дозволе даје локалним, регионалним и студентским емитерима.

Постоји и посебан буџет за аудио-визуелне медије. Извори финансирања буџета су фондови из националног буџета, годишње и месечне накнаде за емитовање, а средства из овог буџета намењена су за државну подршку развоју аудиовизуелне продукције у области медија.

У Закону о медијима наведено је да је, приликом убележавања у медијски регистар, потребно навести и извор и начин финансирања емитера.

Закон прописује да Влада одређује износ накнаде за емитовање, док је износ казни прописан Законом.

Према словеначком Закону о масмедијима емитери плаћају годишњу накнаду коју утврђује Влада (ч.107 ст.1). Накнада се уплаћује у национални буџет и усмерава у буџетски фонд за аудио-визуелне медије.

Што се казнене политике тиче спомиње се да ће казном од најмање 2 милиона толара (80.654 евра) бити кажњен емитер који не ради у складу са законом, као и ако није уписан у регистар масмедија у надлежном министарству.

## АЛБАНИЈА

Према албанском Закону о јавном и приватном радију и телевизији (LAW ON THE PUBLIC AND PRIVATE RADIO AND TELEVISION) постоје јавне и приватне радио и телевизије као и национална ртв, а дозволе су националне и локалне. Изричито је наведено да ниједно физичко и правно лице, домаће или страном, не може имати више од 40 одсто капитала у једном радиодифузно предузећу. Даље, приликом конкурисања за лиценцу подносилац захтева мора да пружи доказ о банкарским гаранцијама капитала који ће да уложи у оснивање емитера. Предвиђено је и да Национални радио и телевизијски савет (пандан нашем Савету за радиодифузију) верификује да ли уложени капитал одговара техничком и програмском пројекту поднетом у захтеву за добијање медијске лиценце.

Сваки емитер плаћа оснивачку и годишњу накнаду за емитовање програма и дужан је да поднесе детаљан годишњи извештај о коштању програма и оствареним приходима, као и листу спонзора и донатора.

Национални радио и телевизија финансирају се од такса на пријемнике (плаћа се преко рачуна за струју), сопствених прихода у складу са законом, спонзорства и поклона, као и из државног буџета (тачно је наведено шта се финансира из државног буџета).

Закон је прописао суму накнада за лиценцу, али није износе новчаних казни за прекршаје.

Према албанском Закону о јавном и приватном радију, Национални радио и телевизијски савет надлежан је и за одређивање накнада за издавање и продужење лиценци као и за годишње накнаде за емитовање (чл.11. ст.2 и 3). Накнаде се у зависности од врсте емитера и зоне опслуживања крећу од 15 до 20 хиљада лека (118-157 евра) за додељивање и продужење лиценци, и од 1150 до 5 милиона лека (9-39401 евра) за годишње накнаде.

Казнена политика у овој области није прецизирана у смислу новчаних износа казни.

---

Анализа показује да је у осам земаља обухваћених анализом (не рачунајући Србију) законом регулисано питање финансирања националног јавног радиодифузног сервиса и то пре свега путем ртв претплате, уз разлике за остале изворе прихода. Једино нам није био доступан румунски закон о радиотелевизији (а претпостављамо да постоји), па нема података о финансирању румунске националне радиотелевизије.

Начин финансирања комерцијалних емитера није експлицитно нигде наведен, осим у црногорском и македонском закону и то у делу који се односи на расподелу новца из ртв претплате. Хрватски и словеначки закон регулише, пак, за шта се може трошити евентуални профит у непрофитним и студентским емитерима.

Порекло капитала и новца физичких и правних лица који конкуришу за емитерске лиценце регулисано је уопштено, са, донекле, изузетком Бугарске. Могуће је да је овај проблем детаљније решен у другим законима - ван медијске сфере.

У појединим земљама постоје и посебни државни фондови (најизразитији пример је Бугарска) за финансирање и развој ртв делатности.

Уколико упоредимо медијске законе земаља у окружењу са нашим, можемо да закључимо да у начину на који је решено финансирање медија код нас нема ни изричитих предности а ни мана у односу на законе наведених земаља. Друго је питање примена и контрола примене поменутих решења у пракси и код нас и у окружењу.

Све посматране земље (укључујући Србију) осим Албаније нису законом прецизирале тачне новчане износе накнада за права емитовања, већ су овластиле Савете Агенција (у Словенији Владу, а у Србији Агенцију уз сагласност Владе) да их утврде приликом расписивања конкурса за доделу лиценци. Посматране државе (поново сем Албаније) су прописале тачне износе новчаниох казни. У албанском закону је обратно, прописани су износи накнада за емитовање а нису новчане казне.

---